

خپريدل: عمومي

۱۰ دېسمبر ۲۰۱۹

اصل: انگليسي

عمومي اسامبله

امنيت شورا

د امنيت شورا
څلور اويايم کالعمومي اسامبله
څلور اويايمه ناسته
د اجنډا ۳۶ ماده
د افغانستان وضعیت

د افغانستان وضعیت او پر نړيواله سوله او امنيت يي اغيزې

د عمومي منشي راپور

اول. پېژندنه

۱. دغه موجوده راپور د عمومي اسامبلې د ۶۸/۱۱ پريکړه لیک او د امنيت شورا ۲۴۸۹ (۲۰۱۹) پريکړه لیک په تعقيب په کومو کې چې له ما غوښتل شوي ، چې په هرو دريو مياشتو کې په افغانستان کې د پرمختگونو په اړه راپور ورکړم، وړاندې کيږي.

۲. زما د ۲۰۱۹ کال د سپټمبر د ۳ نېټې (A/47/384-S/2019/703) د راپور د خپريدو راهيسې، دغه راپور د پام وړ بشري ، پراختيايي او بشري حقونو د هڅو په شمول، په افغانستان کې د ملګرو فعاليتونو په اړه تازه معلومات برابروي. راپور د افغانستان په تړاو د کلیدي سياسي او امنيتي پرمختگونو او د سيمه یيزو او نړيوالو پېښو لنډيز برابروي.

دوهم. اړوند پرمختګونه

۳. لکه څنګه چې د اجرايوي څانګې لپاره لومړنۍ سيالي د بدلون د لسيزې يعنې د (۲۹۲۴—۲۰۱۵) له پيل راهيسې ترسره شوې، د راپور ورکولو د مودې په جريان کې په افغانستان کې د ولسمشرۍ ټاکنې د سياسي پرمختګونو په سر کې واقع وې. په ټولټاکنو د خلکو د ګډون کچه په ترتيب سره د ۲۰۱۴ او ۲۰۱۸ کلونو د پخوانيو ولسمشريزو او پارلماني ټاکنو په پرتله د ۲۰۱۹ کال د سپټمبر د ۲۸ نېټې په ټاکنو کې ټيټه وه. د موجوده راپور تر ليکلو پورې د ټولټاکنو پايلې نه دي خپرې شوې. د متحده ايالتونو لخوا چې کومه پريکړه د سپټمبر په ۷ نيټه ترسره شوه او په نتيجه کې يې له طالبانو سره خبرې ودريدي ، وروسته د برخه والو لخوا يو لړ ډيپلوماتيکې هڅې پيل شوې چې موخه يې د سولې د پروسې هڅول و. د زياتو امنيتي پېښو په درلودلو سره، په خاص ډول په سويلي ، ختيځ او شمالي سيمو کې امنيتي وضعیت ماتيدونکې پاتې شوی. د ۲۰۱۹ کال د جولای له ۱ څخه د سپټمبر تر ۳۰ پورې، په ۲۰۰۹ کال کې د سيستماتيک ثبتولو د پيل راهيسې، د ملي تلفاتو شمير په يوه ربع کې تر ټولو

لور و. د جنیوا د حسابورکونې د دوه اخیزه چوکاټ د تطبیق په اړه د افغانستان د حکومت او مهمو مرستندویانو تر منځ خبرو اترو دوام درلود. په ۲۰۱۹ کال کې د ۶.۳ میلیون وګړو په پرتله، د ۲۰۲۰ کال کې د ۹.۳۸ میلیون وګړو په درلودلو سره چې په ۲۰۲۰ کال کې مرستو ته اړتیا لري، بشري وضعیت په مکرر ډول خراب شوی.

الف. سیاسي پرمختګونه

۴. د ولسمشریزو ټاکنو لپاره د چمتووالي په برخه کې، د ټاکنو خپواک کمیسیون د رایې ورکولو په ټولټال ۵۳۷۳ پلان شویو مرکزونو کې ټولټال ۲۰۰۰۰ د رایې ورکونې کارکونکي په دندو ګمارلي او هغو ته یې روزنه برابره کړې. نږدې ۱۲۵۰۰۰ کسانو ته چې ۳۷ سلنه یې بڅخي دي، د ۱۳۱ نهادونو له خوا اعتبار لیکونه ورکړل شوي ترڅو د ټاکنو په ورځ د پروسې څخه نظارت وکړي، په دې کې د نوماندانو استازي، د سیاسي ګوندونو نظارت کونکي، داخلي کتونکي، د رسنیو داخلي او نړیوال استازي او خاص میلمانه شامل وو. افغان ملي دفاعي او امنیتي ځواکونو د شمالي اتلانتيک سازمان (ناټو) د غوڅ ملاتړ ماموریت په مرسته امنیت او لوجستیکي ملاتړ برابر کړ. ټاکنې تر یوه نوې حقوقي چوکاټ لاندې ترسره شوې په کوم کې چې د ۲۰۱۸ کال د پارلماني ټاکنو د ترلاسه شویو مشقونو پر بنسټ، د ټیکنالوژي د پرمختللي کارونې لپاره د غوښتنو په شمول، سیاسي غوښتنو او اصلاحاتو ته ځای ورکړل شوی وو.

۵. د ټاکنو د قانون سره په سمون کې، د کمپاین رسمي موده د سپټمبر په ۲۵ نیټه پای ته ورسیده. یو شمیر ولسمشریزو نوماندانو د کمپاین د نابرابره امکاناتو په اړه شکایت درلود او د ټاکنو د ځنډ غوښتنه یې کوله او همدارګه یې د کمپاین د وخت د ضایع کیدو یادونه کوله، په داسې حال کې چې د سولې د پروسې په هکله ناڅرګندتیا شتون درلود. د ۱۸ ولسمشریزو نوماندانو له جملې څخه څلور هغه، هر یوه زلمي رسول، شیدا محمد ابدالي، حاجي محمد ابراهیم الکوزي او نورالحق علومي په رسمي توګه له خپلې نوماندې څخه لاس پر سر شول اود ولسمشر محمد اشرف غني د نوماندۍ څخه یې خپل ملاتړ اعلان کړ. که څه هم چې نوموړی په رسمي توګه له خپلې نوماندۍ لاس پر سر نه شو، ښاغلي حنیف اتمر اعلان وکړ چې نوموړی به په ټاکنو کې خپل ګډون معطل کړي. هغه د بل کوم نوماند ملاتړ ونه کړ.

۶. طالبانو د ټاکنو څخه وړاندې یو شمیر بیانونه خپاره کړل ترڅو خلک د رایې ورکولو د مرکزونو څخه منع کړي. د ټاکنو د ورځې څخه دوه ورځې وړاندې، د طالبانو پوځي کمیسیون د افغانانو څخه وغوښتل چې د ولسمشریزو ټاکنو سره خپل پریکون اعلان کړي او د اړوندو دفترونو او مرکزونو د په نشه کولو لپاره یې خپله اداره وښوده. د طالبانو جنګیالیو ته لارښونه شوي چې د دې مقصد لپاره "د ټولو هغو امکاناتو څخه کار واخلي" کوم چې د دوی په واک کې دي.

۷. د سپټمبر په ۲۸ د هیواد په ډیرو برخو کې د رایې ورکولو په ټولټال ۴۶۷۸ مرکزونو کې رایې واچول شوې، پاته نور مرکزونه اساساً د ناامنیو له امله تړلي وو. د ټاکنو په ورځ چې کومې تخنیکي مسلې راپور شوې په هغو کې د رایه ورکونکو نیمګړي او ناسم لیستونه او غیر فعاله بایومیټریک وسایل شامل وو. د ټولټال ۳۴ ولایتونو له جملې څخه نه هغه د طالبانو د بریدونو له امله که له ټولیز مخابراتي ځنډ سره نه خو له جدې ستونزو سره مخ شوې. د اکتوبر په ۳، د ټاکنو خپلواک کمیسیون د ولایت پر اساس د ټولټال ۹.۶ میلیون راجسټر شویو وګړو له جملې څخه د ټولټال ۲.۶۹ میلیون وګړو د رایې ورکونکو د برخې اخیستنې یو نوملړ خپور کړ. په ټاکنو کې د رای ورکونکو د برخې اخیستنې کچه د کمیسیون د ولایتي دفترونو له لارې د راټولو شویو تقریبي اټکلونو پر بنسټ ولاړ وو.

۸. له ټاکنو وروسته چاپیریال باندې د بریا د ابتدایي ادعاوو، د بایومیټریکو رایو په مقابل کې د غیر بایومیټریکو رایو په اړه متضادو نظرونو او د ټاکنو د پایلو په اړه د ژر خپریدو غوښتنې سیوري وغراوه. د اپریل په ۳۰، اجراییه رییس عبدالله په یوه خبري کنفرانس کې وویل چې پایلې به د ټاکنو د خپلواک کمیسیون له خوا اعلان شي او ادعا یې وکړه چې "زیاتره رایې" یې ترلاسه کړې. د اکتوبر په ۱ نیټه، د ولسمشر غني لومړي مرستیال، امرالله صالح اعلان وکړ چې د هغه د ټیم ارقام په لومړي پړاو کې "ستره بریا" ښيي.

۹. د اکتوبر پر دوهمه، د افغانستان د ازادو او عادلانه ټاکنو مجتمع، چې یو غیر دولتي سازمان دی، د ټاکنو پر خپلواک کمیسیون غږ وکړ چې پایلې په شفاف، بې پرې او خپلواکه توګه تنظیم او اعلان کړي. یاد سازمان د انتخاباتي پروسې په اړه د

پر وخت او دقیقو معلوماتو پر اړتیا ټینګار وکړ او د انتخاباتي شکایتونو د کمیسیون څخه یې وغوښتل چې د قانوني چوکاټ سره په سمون کې ټاکنیزو شکایتونو ته په وخت سره رسیدګي وکړي.

۱۰. د ټاکنو خپلواک کمیسیون او د انتخاباتي شکایتونو کمیسیون ته د تخنیکي ملاتړ د چمتو کولو سربیره ، په افغانستان کې د ملګرو ملتونو مرستندویه پلاوې (یوناما) د ټاکنو په اړه د ملي او نړیوالو همکارانو سره خپلې ښکېلتیا ته دوام ورکړ او د پایلو د پروسس، ډلو او رایه ورکونکو ته د دقیقو او پر وخت معلوماتو د ورکولو په برخه کې د شفافیت ، بې پرې والي او خپلواکي غوښتنه وکړه او ټینګار یې وکړ چې کانديدان باید په رغونکي ډول کار ته دوام ورکړي. یوناما همدارنګه په ښکېلو خواوو غږ وکړ چې د مناسبو چينلونو او کړنلارو له لارې هر ډول شکایتونو ته د رسیدګي په شمول د پروسې بشپړ مسؤلیت په غاړه واخلي.

۱۱. د ټاکنو په تعقیب په اونیو کې، د کانديدانو د استازو او ناظرینو په شتون کې حساسو انتخاباتي توکو بیرته مرکز ته مواصلت کړي او د پایلو فورې په مرکز کې جمع شوي. د انتخاباتي شکایتونو کمیسیون ټولټال ۴۵۲۸ شکایتونه ترلاسه کړل چې د رایې ورکونې او شمېرنې د پروسې، په عمده ډول د رای ورکونکو د لیستونو او د ناقصو بايومیټریک وسیلو سره تړاو لري.

۱۲. د بايومیټریک رایو د تایید په اړه سیاسي عکس العملونه او مانورونه له ټاکنو وروسته موده کې د جنجال او مباحثو په مرکز پاتې شوي. که څه هم د پروسې په پیل کې د ډیری کانديدانو او سیاسي گوندونو لخوا د درغلیو مخنیوي ته د ټیکنالوژۍ د حل لارې په توګه لیدل شوي ، د وسیلو او سافتویر غوښتنلیکونو ریښتیني پلي کول له ننګونو سره مخ شوي. د اکتوبر په ۱۱، د ولسمشریزو نوماندانو شورا، چې د یو شمیر ولسمشریزو نوماندانو یوه غیر رسمي ډله ده خبرداری ورکړ چې که چېرې غیري بايومیټریکي تایید شوي رایې اعتباري وشمیرل شي، نو د ټاکنو پایلې به و نه مني. یادې شورا د نومبر په ۱۷ په یوه بیان کې دغه دریځ تایید کړ. لږ ترلږه اتو انتخاباتي ټیمونو اعلان وکړ چې دوی به د بايومیټریک تایید پرته رایې نه مني. اجرائیه رییس عبدالله د دې دریځ ملاتړ وکړ ، او ټینګار یې وکړ چې یوازې بايومیټریکي تایید شوي رایې به شمیرل کېږي. د اکتوبر په ۱۳، دريو کوچنیو سیاسي گوندونو غوښتنه وکړه چې غیر بايومیټریکي تایید شوي رایې هم باید وشمیرل شي.

۱۳. د نومبر په ۱۱ ، یو شمیر ولسمشریزو نوماندانو د ولسمشرۍ د ټاکنو په اړه د خپلو دریځونو د اعلانولو په خاطر جلا مطبوعاتي ناستې دایرې کړې. د ولسمشرۍ نوماند ، گلبدین حکمتیار غیر بايومیټریکي رایو ته په اشاره کولو سره د پراخو ټاکنیزو درغلیو ادعا وکړه او د ټاکنیزو جرمونو او درغلیو د خپرلو لپاره یې د یوه بې پرې کمیسیون یا محکمې د جوړولو غوښتنه وکړه. د ولسمشرۍ نوماند ، رحمت الله نبیل د سترې کچې د ورته لوی درغلي ادعا وکړه. دواړه نوماندانو د بايومیټریک وسیلو د ورکیدو په اړه اندیښنې مطرح کړې او د جرمي لوېې د ترسره کولو ادعا کې یې وکړه.

۱۴. د اکتوبر د ۱۹ څخه د نومبر تر ۱۴ پورې، د لومړنیو پایلو د اعلان د ځنډولو وروسته ، د ټاکنو خپلواک کمیسیون د پایلو د اعلان لپاره بله نېټه اعلان نه کړه. د نومبر په ۱۶ په یوه مطبوعاتي کنفرانس کې ، کمیسیون د تفتیش او بیا شمېرنې د پروسې د بیا پیلیدو اعلان وکړ - چې د یو شمیر نوماندانو له خوا د راپورته شویو تخنیکي مسلو له امله تیره اوږنۍ ځنډول شوی و - او د پروسې د بشپړیدو وروسته به ابتدایي پایلې اعلان شي.

۱۵. د سپټمبر په ۷، د متحده ایالتونو ولسمشر، ډونالډ ټرمپ، د متحده ایالتونو او طالبانو تر منځ د سولې خبرې ودرولي. د هوکړې په مسوده کې د راپورونو سره سم د بهرنیو ځواکونو وتل او د تروریزم پرضد د مبارزې ډاډ ته ځای ورکړل شوی وو او تمه کیده چې د افغانانو تر منځ خبرو اترو او اوربند ته لار هواره کړي. له هغه را وروسته ، طالبانو خپل دریځ بیا بیان کړ چې د متحده ایالاتو سره د تړون د مسودې پایله به د افغانانو تر منځ د خبرو اترو د پیل کیدو لپاره اړینه وي. د سپټمبر او اکتوبر په جریان کې ، د طالبانو استازو مسکو ، تهران ، بیجینګ او پاکستان ته سفر وکړ ترڅو د سولې پر هڅو خبرې وکړي.

۱۶. د سپټمبر په ۱۴ ، د ولسمشرۍ یوه ویاند وویل چې د افغانستان حکومت به د پر وخت ټاکنو ترسره کولو ته لومړیتوب ورکړي ، او یادونه یې وکړه چې "د سولې د مشروعیت کنجې د [ولسمشرۍ] د ټاکنو په ترسره کولو کې پرته ده." د سپټمبر په ۳۰ ، د ملګرو ملتونو عمومي غونډې ته د ملي امنیت سلاکار، ښاغلي حمدالله محب د افغانانو له خوا د اوربند د افغانستان د

حکومت او طالبانو ترمنځ د خبرو اترو لپاره او د هیواد د یوه بنسټ په حیث د اسلامي جمهوریت د ساتلو لپاره د افغانستان د خلکو د غوښتنې یادونه وکړه.

۱۷. د سولې نړیوالې هڅې د سولې د بهیر په را ژوندي کولو تمرکز کوي. د فرانسې، جرمني، ایټالیا، ناروې، انګلستان، شمالي آیرلینډ او متحده ایالتونو ځانګړو سفیرانو او استازو او همدارنګه اروپایي اتحادیې او ملګرو ملتونو د اکتوبر په ۲۲ په بروکسل کې سره ولیدل ترڅو په هغو لار چارو خبرې وکړي چې د افغانستان د سولې سره مرسته وکړي. په یوه ګډه اعلامیه کې یې یوځل بیا تاکید وکړ چې دوامداره سوله یوازې د خبرو اترو او ټول شموله سیاسي جوړجاړي له لارې ترلاسه کیدای شي، له ټولو خواو څخه یې وغوښتل چې ژر تر ژره تاوتریخوالي او ملکي تلفات را کم کړي او پر افغان مشرانو یې غږ وکړ چې د افغانانو ترمنځ د خبرو اترو د پیلیدو لپاره د خبرو اترو د پر مخ وړلو لپاره یو جامع ټیم جوړ کړي. د اکتوبر په ۲۱ په بروکسل کې، د افغانستان د پخلایني لپاره د متحده ایالتونو ځانګړي استازي زلمي خلیلزاد، ناټو ته معلومات ورکړل.

۱۸. د اکتوبر په ۲۵، د افغانستان لپاره د چین، د روسیې د فدراسیون او متحده ایالتونو ځانګړو استازو د پاکستان په ګډون په افغانستان کې د سولې د بهیر په اړه د خبرو اترو په مسکو کې کې سره ولیدل. په ګډه اعلامیه کې، ګډونوالو د سولې د پروسې په تړاو خپل ملاتړ څرګند کړ او د تاوتریخوالي د کمولو غوښتنه یې وکړه. دوی په بیجینګ کې د چین له خوا د افغانانو ترمنځ د راتلونکي خبرو اترو په اړه د کوربه توب هرکلی وکړ.

۱۹. ښاغلي خلیلزاد د افغان او سیمه ایزو همکارانو سره خپلې ښکېلتیا ته دوام ورکړ. پدې کې له پاکستانه څخه د اکتوبر له ۲ څخه تر ۴ پورې او د اکتوبر له ۲۸ څخه تر ۲۹ پورې او له کابل څخه د اکتوبر له ۲۶ څخه د اکتوبر تر ۲۸ پورې او د اکتوبر له ۲۹ څخه د نومبر تر ۱ پورې سفرونه شامل وو. په یوه بیان کې، ښاغلي خلیلزاد شخړې ته د یوه سیاسي جوړجاړي لپاره د متحده ایالاتو پر ملاتړ ټینګار وکړ او همدارنګه یې تاکید وکړ چې د دوامداره سولې لپاره د تاوتریخوالي کمول اړین دي. د نومبر له ۲ څخه تر ۴ پورې، د افغانستان او پاکستان لپاره د آلمان ځانګړي استازي، سفير مارکوس بوتزیل، د افغانستان څخه لیدنه وکړه ترڅو د ټاکنو، پراختیایي مرستو او د افغانانو ترمنځ د ممکنه خبرو اترو لپاره د پلانونو په اړه بحث وکړي.

۲۰. د حکومت لخوا د سولې د یوه داخلي اووه نکتې یې پلان په رسنیو کې د خلکو بحث راوپاراوه. دغه پلان له طالبانو سره د افغانانو ترمنځ د خپل منځي خبرو اترو او د سولې د خبرو اترو وړاندیز کوي. د ملي امنیت سلاکار ښاغلي محب روبښانه کړه چې د دې ډول خبرو له پیل وړاندې د یوې میاشتې اوږد اوږد ته اړتیا لیدله کېږي. د نومبر په ۱۲، ولسمشر غني اعلان وکړ چې د افغانستان حکومت په مشروط ډول پلان لري چې د سولې او روغې جوړې لپاره د ښه نیت په توګه د حقاني شبکې درې بنديان خوشې کړي. د نومبر په ۱۹، په یوه بیان کې متحده ایالتونو د افغانستان د امریکایي پوهنتون د دوو ښوونکو، د یوه امریکایي او یوه استرالیایي، څوک چې د ۲۰۱۶ کال په اګسټ کې د طالبانو له خوا وتشتول شول او بیا په بند کې وساتل شول، د خوشي کیدو هرکلی وکړ. متحده ایالتونو همدارنګه د لسو تنو افغان بندیانو د خوشي کیدو هرکلی هم وکړ. په ورته ورځ، د طالبانو ویاند د حقاني شبکې د دريو بندیانو د خوشي کیدو په اړه "د مثبتو ترسره شویو اقدامونو" او د ۱۰ افغان سرتیرو په شمول، د پروفیسورانو د "بریالي" خوشې کیدو هرکلی وکړ، او یادونه یې وکړه چې "دغه کړنې" د ښه نیت او اعتماد جوړونې د اقداماتو په لور یو ګام دی چې کولای شي د سولې د پروسې سره مرسته وکړي.

۲۱. یوناما د ملي، سیمه ییزو او نړیوالو ملګرو سره خپلې ښکېلتیا ته ادامه ورکوي چې د تاوتریخوالي د کمولو په برخه او د ملکي تلفاتو د پای ته رسیدو لپاره مدافع وکړي ترڅو د سولې لپاره یو مناسب چاپیریال رامنځ ته کړي. د سپټمبر په ۲۴، د افغانستان لپاره زما ځانګړي استازي په دوحه کې د سولې د پروسې، د ملکي وګړو د ساتنې او د بشري لاسرسۍ په اړه د طالبانو له استازو سره خبرې وکړې. یوناما همدارنګه د ځایي شخړو د هواري د ملاتړ په برخه او د ټولنو او سیمه ییزو حکومتي چارواکو سره د پخلایني په برخه کې خپلو هڅو ته دوام ورکړی. د راپور ورکولو د دورې په جریان کې، یوناما په پنځه نویو او شپږو روانو سیمه ییزو نوښتونو کار کړی، چې یو یې پای ته رسیدلی. هدف یې د ځایي شخړو د هوارولو د میکانیزمونو پیاوړي کول، د پایدارې سیمه ییزې سولې جوړونې ملاتړ او د مهمو مسلو لپاره د خبرو اترو د پليټفارم چمتو کول و، لکه سوله او ټاکنې په ځانګړې توګه د کلیوالو ښځو او ځوانانو لپاره.

۲۲. ملي او نړيوالې هڅې چې موخه يې د سولې په پروسه کې د افغان ښځو د معنی لرونکي گډون ترلاسه کول دي په پرله پسې توګه د هغوي د هڅو ملاتړ کوي. د بيلګې په توګه، د اګست له ۲۹ څخه د سپټمبر تر ۱ پورې، د افغان ښځو لپاره د لوړې کچې د خبرو اترو يو ورکشاپ په استانبول کې جوړ شو ترڅو د سياسي سکټور، مدني ټولني او اکاډيمیک ډګر څخه د سولې په پروسه کې د دوی د احتمالي رول لپاره د افغان ښځو په چمتو کولو کې مرسته وکړي. د اکتوبر په ۲۳، يوناما په کابل کې د ښځو، سولې او امنيت په اړه د هيواد په کچه د پرانيستې نړيوالې ورځې يو سيمپوزيم په لار واچاوه چې د سولې په هڅو کې د ميرمنو په معنی لرونکي گډون تمرکز کوي. دا د سلګونو ښځو لپاره، د حکومتي دفترونو، مذهبي ادارو، پوهنځيو او مدني ټولني د استازو په شمول د هيواد په کچه د يو شمير غونډو په لړ کې لومړی هغه ده. د نومبر په ۶، يوناما د پروان ولايت د کوه صافي د ولسوالۍ د ښځو سره، چې موخه يې د ټاکنو، سولې، د نجونو د تعليم او سيمه ييزې حکومتدارۍ په تړاو د کليوالو ښځو د نظرياتو اوريدل دي په کار کولو بوخته ده. د خوست په ولايت کې، يوناما د سولې په خبرو اترو او د منځګړيتوب په هڅو کې د گډون په موخه د لرې پرتو ولسواليو څخه د ښځو مرسته کړې ترڅو د راډيو سټيشنونو سره ښکيل شي ترڅو د سولې په ځايي هڅو کې د ښځو رول ترويج کړي. د نومبر په ۱۸، افغانستان او انگلستان په نيويارک کې په افغانستان کې د ښځو د ملګرو د ډلې افتتاح وکړه. دې ډلې موخه په عامه ژوند او د رهبري په رولونو/نقشونو کې د ښځو د برخې اخيستې پياوړې کول، د ښځو د حقونو وده او ساتنه او د سولې او امنيت په اجندا کې د ښځو د غړ شاملول دي.

۲۳. د اکتوبر په ۲۳ د صلاح الدين رياني د استعفا په تعقيب، حکومت د بهرنيو چارو د وزارت لپاره د سرپرست وزير په توګه په دنده د ادریس زمان ګمارل اعلان کړل.

ب. امنيت

۲۴. د يو شمير امنيتي پيښو په درلودلو سره، امنيتي وضعيت ماتيدونکی پاته شوی. په ټوله کې، د ۲۰۱۹ کال د اګست د نهمې او د نومبر د اوومې تر منځ، يوناما د امنيت په تړاو ټولټال ۶۶۵۴ پيښې مستندې کړې دي چې دا د تير کال د ورته مودې په پرتله ۱۳ سلنه زياتوالی ښيي. تر ټولو ډيرې پيښې په سويلي سيمه کې پيښې شوې، چې ورپسې ختيځې او سويل ختيځې سيمې راځي، چې دا درې سيمې د ټولو پيښو ۶۰ سلنه برخه جوړوي. د جګړو تر ټولو فعالې سيمې د هلمند، کندهار او ننگرهار ولايتونه وو. د اګست په نيمايي کې د کوچني اختر په رخصتۍ کې د جګړې له کميدو وروسته، شخړو په سپټمبر کې بيا زور واخيست. په سپټمبر کې ټولټال ۲۷۸۰ امنيتي پيښې ثبت شوې وې، چې دا په ۲۰۱۹ کال کې تر دې دمه په يوه مياشت کې تر ټولو ډير بریدونه دي، چې دا د ۲۰۱۸ کال د سپټمبر په پرتله ۴۴ سلنه زياتوالی دی.

۲۵. د ټولټال د ۳۶۶۶ وسله والو نښتو په درلودلو سره چې د ټولو نښتو ۵۵ سلنه جوړوي او کوم چې د ۲۰۱۸ کال د ورته مودې په پرتله درې سلنه زياتوالی ښيي، تاسس شوې تمايلات په خپل حال په ځای پاته دي. د په لاس جوړ چاوديدونکو توکو کارول د دې پيښو د نمونې دوهم مخکښه لامل پاته شوی، چې دا د ۲۰۱۸ کال د ورته مودې په پرتله ۹ سلنه زياتوالی ښيي، په داسې حال کې چې ځانمرګي بریدونه ۲۴ سلنه زيات شوې. د راپور ورکولو د مودې په جريان کې د افغان او نړيوالو پوځي ځواکونو له خوا ۴۸۸ هوايي بریدونه د ۲۰۱۸ کال د ورته مودې په پرتله ۳۲ سلنه زياتوالی څرګندوي. يوازې هلمند او غزني ولايتونه د هوايي بریدونو ۴۰ سلنه جوړوي.

۲۶. د ټاکنو په ورځ، ملګرو ملتونو د امنيت په تړاو ټولټال ۶۴۳ پيښې مستندې کړې، چې دا د ۲۰۰۴ کال راهيسې د ټاکنو په ورځ کې تر ټولو لوړ ارقام دي. په دې کې د په لاس جوړ چاوديدونکو توکو ۱۱۳ پيښې او ۱۲۶ بریدونه شامل دي. د پيښو نمونو د ټيټې کچې د بریدونو لوړه کچه څرګندوي چې موخه يې د ټاکنو د پروسې مخنيوی او گډوډول دي، چې په کندز او کابل ښار کې ډيرې پيښې ثبتوي. په ټوله کې، د ټولټال ۳۵ ښوونځيو په شمول د رايو د مرکزونو په شمول ټولټال ۷۷ بریدونه رهبري شوي وو.

۲۷. د شخړې د لوړې کچې سره سره، د راپور ورکولو د مودې په جريان کې نه دولت پلوه ځواکونه او نه دولت ضد عناصر وتوانيدل چې د پام وړ ځمکنۍ لاسته راوړنې ترلاسه کړي. طالبانو په ډيرې شمال ختيځو ښاري سيمو فشارونه ساتلي، او د سپټمبر د مياشتې په پيل کې يې د بغلان او کندز د ولايتونو پر مرکزونو دوه بریدونه پيل کړي. طالبانو د فراه په ولايت کې د انار درې د ولسوالۍ ادارې مرکز ونيو او د تخار په ولايت کې يې (د درقد، چاه آب او خواجه غار) او د کندز (دشت ارچي، کلا

زال او خان اباد) او بغلان د ولايت د (ګزرګاه نور) د اوو ولسواليو ادارې مرکزونه په موقتي ډول ونيول. د ولسمشريزو ټاکنو پر مهال، طالبانو د تخار په ولايت کې (خواجه غار، بهارک او چاه آب) درې اداري مرکزونه ونيول.

۲۸. په ځواب کې، افغان ملي دفاعي او امنيتي ځواکونو په لويو لارو او عمومي سرکونو د طالبانو د فشار د کمولو لپاره، د بيلګې په توګه، د زابل ولايت په سويلي برخه او په شمال ختيځو ولايتونو کې د لورې کچې عمليات پيل کړل. افغان ځواکونو د بدخشان ولايت په يمګان، وردوج او کيران او - مجنان، د بغلان ولايت د دهنه غوري او د غزني ولايت په جغتو کې د ولسوالۍ اداري مرکزونه بيرته نيولي، چې ځينې يې له دريو څخه تر څلورو کلونو پورې د طالبانو تر کنټرول لاندې وو.

۲۹. د ۲۰۱۸ کال د ورته مودې د ۲۵ هغو په پرتله، د راپور ورکولو د دورې په جريان کې، د ۳۱ ځانمرګو بريدونو په درلودلو سره، د دولت ضد عناصرو لخوا د لورې کچې بريدونه زيات شوي. د هغو بريدونو له جملې څخه، ۱۷ هغه يې د سپټمبر په مياشت کې راپور شوي، زياترو يې د افغان ملي دفاعي او امنيتي ځواکونو تاسيسات، او همدارنګه د افغان ملي دفاعي او امنيتي ځواکونو او نړيوالو پوځي ځواکونو کاروانونو په نښه کړي. د سپټمبر په ۲، طالبانو سر کال د دوهم ځل لپاره او په ټوله کې د پنځم ځل لپاره په کابل کې "د ګرين ويليج" ودانۍ په نښه کړه. د سپټمبر په ۵، په کابل کې د متحده ايالتونو سفارت او د ناټو غوڅ ملاتړ ماموريت مرکز ته څېرمه په کابل کې د افغان ملي او دفاعي امنيتي ځواکونو په يوه پوسته کې د چاودېدونکو توکو يو بار موټر بم وچاوديد. طالبانو د هغو ځانمرګي بريدونو مسوليت ومانه کومو چې د سپټمبر په ۱۷ په پروان ولايت کې د ولسمشر غني د ټولټاکنو لاريون په نښه کړ.

۳۰. افغان او نړيوالو پوځي ځواکونو د افغانستان په ختيځ کې د عراق او شام اسلامي دولت د خراسان ولايت (داعش) په مرکزونو خپل فشار ساتلی او دغه غورځنګ په ننگرهار او کونړ ولايتونو کې له طالبانو سره په دوامداره نښتو کې ښکېل پاته شوی. د راپور ورکولو د مودې په جريان کې، د ۲۰۱۸ کال د ورته مودې د ټولټال ۹۴ پيښو په پرتله، ټولټال ۱۹۴ پيښې داعش ته منسوب شوې. په ۲۰۱۸ کال کې په ورته موده کې د نهو ادعا شويو بريدونو په پرتله، د راپور ورکولو د مودې په جريان کې داعش يوازې د يوه بريد، چې د اګست په ۱۷ د کابل په ښار کې د شيعه وو د واده په مراسمو ترسره شو مسوليت منلی. پداسې حال کې چې د اکتوبر په ۱۸ په ننگرهار ولايت کې د يوه جومات په دننه کې د بريد لپاره هيڅ دولت ضد ډلې مسوليت نه دی منلی، خو په داعش ډلې د ياد بريد د ترسره کيدو ګمان کېږي. د اکتوبر پر ۲۸، د هرات په ښار کې، د داعش ډلې يو تن ځان وژونکي بريدګر چې ګمان کيده د شيعه ګانو جومات ته روان و له وخته وړاندې خپل په لاس جوړ چاودېدونکي توکي هغه مهال وچول چې د افغان امنيتي ځواکونو لخوا په يوه پوسته کې وپېژندل شو.

۳۱. د اکتوبر په ۲۹، د افغانستان د بهرنيو چارو وزارت يو بيان خپور کړ چې په کنړ ولايت يې د پولې له هغه غاړې د پاکستاني پوځ له خوا د ورستيو راکيټونو په توغولو خپل اعتراض څرګند کړ. دې ته په ځواب کې، د پاکستان د بهرنيو چارو وزارت د اکتوبر په ۳۰ د يوه بيان په خپرولو سره وويل چې افغان پوځ د پاکستان په پوځي پوستو "د هاوان او درنو وسلو د" بې موجه ډزو څخه کار اخيستی.

۳۲. د دوو اړوندو جرېمې پيښو، د ګواښ د يوې او د ملګرو ملتونو پر نقلیه وسيلو د سپکو وسلو د يوې اړوندې پيښې په شمول، څلور پيښې راپور شوې په کومو کې چې د ملګرو ملتونو پرسونل ښکېل وو. د ملګرو ملتونو يو کارمند وټېښتول شو او بيا وروسته خوشې شو.

ج. سيمه ييزه همکاري

۳۳. افغانستان د څو اړخيزو غونډو له لارې د سيمې د هيوادونو سره خپلې ښکېلتيا ته دوام ورکړ. د سپټمبر په ۷، افغانستان په اسلام آباد کې د افغانستان - چين - پاکستان د بهرنيو چارو د وزيرانو په دريم ډيالوګ/خبرو اترو کې برخه واخيسته. په خپله ګډه اعلاميه کې، د دريو واريو هيوادونو موافقه وکړه چې سياسي دوه اړخيزه باور رامنځ ته کولو ته دوام ورکړي او د پخلاينې د هڅو ملاتړ وکړي. دوی همداراز موافقه وکړه چې د سيمه ييزې سولې او ثبات، پراختيايي همکاري او ارتباط/نښلون، امنيتي همکاري او د تروريزم پر وړاندې د مبارزې او همدارنګه د "چين - افغانستان - پاکستان د مثبتې همکاري" په موندلو کې او د هغو په شمول د درې اړخيزې همکاري د نورو کلیدي برخو ملاتړ وکړي. دا ناسته د اکتوبر په مياشت کې په پاکستان کې د

دريو واريو هيوادونو د ديپلوماتانو لپاره د ګډې روزنې په تعقيب ترسره شوه. د سپټمبر په ۲۷، د آسيا زړه - د استانبول د پروسې د لوړ پوړو چارواکو غونډه په نيويارک کې جوړه شوه، چې د چوکاټ د باور جوړونې د تدبيرونو په پلي کولو تمرکز کوي. د نومبر په ۸ او ۹، د اقتصادي همکاريو د سازمان د وزيرانو شورا په ترکيه کې غونډه وکړه. شورا په خپله اعلاميه کې، د افغانانو په رهبري او مالکيت د سولې د بهير په ملاتړ په افغانستان کې د غړو هيوادونو ژمنې يو ځل بيا تاييد کړې چې موخه يې د سولې او ثبات هڅول او همدارنگه د غړو هيوادونو هڅونه او تشويق دی ترڅو د افغانستان لپاره د سازمان د وجهي صندوق سره مالي مرستې وکړي.

۳۴. د سپټمبر په ۱۸، افغانستان او پاکستان د تورخم پوله د ۲۴ ساعتونو لپاره پرانيستله. په راتلونکو دوو اونيو کې، د تورخم له لارې سوداګري ۵۰ سلنه زياته شوې. ياده پوله د ورځې د څه ناڅه ۱۰۰۰۰ کسانو لپاره د تګ راتګ اسانتياووې برابرې. له دې وړاندې ياده پوله د ۱۲ ساعتونو لپاره پرانيستې وه چې د سوداګرو او ملي وګړو لپاره يې خنډونه را منځ ته کړي و.

۳۵. يوناما د افغانستان د حکومت، د افغانستان په اړه د سيمه ييزې اقتصادي همکارۍ د کنفرانس او سيمه ييزو هيوادونو سره مدافع ته دوام ورکړ ترڅو له افغانستان څخه صادرات تسهيل کړي او د سيمه ييزې سوداګرۍ اړيکو ته وده ورکړي، چې له ازبکستان او قزاقستان سره په همکارۍ، چين ته د افغانستان له لارې د حمل نقل د اورګاډي د پټلۍ په پرانستلو سره لا نوره وده وکړي. لومړي اورګاډي په دې پټلۍ د سپټمبر په څلورمه حرکت وکړ.

۳۶. د اکتوبر پر نهمه، د قزاقستان د بهرنیو چارو وزارت په اروپا کې د امنيت او همکارۍ د سازمان (OSCE) سره د "افغانستان او OSCE په اړه د خبرو اترو په موخه يو ګردي ميز جوړ کړ چې د مشارکت او همکارۍ لپاره فرصتونه را منځ ته کوي. د غونډې برخه والو د کلیدي نړيوالو او سيمه ييزو سازمانونو ترمنځ چې د افغانستان سره د مرستې په چارو کې بشکيل دي د همکارۍ د رامنځ ته کولو اهميت په ګوته کړ، په خاص ډول د OSCE او ملګرو ملتونو ترمنځ او همداراز د شانګهای د همکاريو د سازمان سره د لا زياتو همکاريو له لارې. وړاندې يادونه وشوه چې په افغانستان کې د سولې، ټيکا او اقتصادي پراختيا د ملاتړ په برخه کې لا زياتي سيمه ييزې بشکيلتيا ته اړتيا ليدله کيږي.

۳۷. د نومبر په لومړيو کې، افغانستان په ازبکستان کې د شانګهای د همکاريو د سازمان د حکومتونو د مشرانو په ۱۸ ناسته کې د ناظر په توګه ګډون وکړ. په ټوله کې، د هغه پريکړې په شمول چې موخه يې د افغانستان د اړيکې د ډلې د سازمان له خوا د عمل د نورو سرک نقشو لاسليک کول دي، ۱۴ سندونه تصويب شوي. اجرائيه رييس عبدالله په افغانستان کې د سولې او ثبات د ټينګښت او د سيمه ييز نښلون د ښه والي لپاره د هيوادونو تر منځ د لا نورو همکاريو پر اړتيا ټينګار وکړ.

۳۸. د نومبر په ۱۱، د پاکستان څخه يو هيئت چې مشري يې د پاکستان د استخباراتو د ادارې (ISI) مشر ډګر جنرال فيض حميد او د بهرنیو چارو وزير سهيل محمود کوله په کابل کې د ملي امنيت له سلاکار ښاغلي محيب سره وکتل څو د سولې او پيوستون لپاره د افغانستان - پاکستان د عمل د پلان لاندې د پرله پسې ناستو په ګډون، د دواړو هيوادونو تر منځ د ستونزو د حل لپاره يوه تخنیکي کميټه را منځ ته کړي.

درېم. بشري حقونه

۳۹. د اکتوبر په ۱۷، يوناما په وسله واله جګړه کې د ملي وګړو د ساتنې په اړه خپل درېم درې مياشتنۍ تازه راپور خپور کړ^۱. بډې کې، ماموريت د ۲۵۶۳ مړو او ۵۶۷۶ ټپيانو په شمول، ۸۲۳۹ ملي تلفات مستند کړي، چې په ورته وخت کې د ۲۰۱۸ کال ارقامو ته ورته وو. د ملي تلفاتو څخه، ۴۱ سلنه يې ښځې او ماشومان دي. د جولای له ۱ څخه تر سپټمبر ۳۰ پورې، يوناما په ۲۰۰۹ کې د سيستماتيک مستند کولو له پيل راهيسې په يوه ربع کې د ملي تلفاتو تر ټولو لوی شمير ثبت کړ، چې په جولای کې به يوه مياشت کې د ملي تلفاتو تر ټولو لوی شمير ښودل شوې. د ملي تلفاتو لوړ شمير د دولت ضد

^۱ په لاندې لينک کې شتون لري https://unama.unmissions.org/sites/default/files/unama_protection_of_civilians_in_armed_conflict_-_3rd_quarter_update_2019.pdf

عناصر و لخوا د ځان وژونکو او غیر ځان وژونکو په لاس جوړ چاودیدونکو توکو په شمول د بریدونو له امله وه چې د ډیری ملکي تلفاتو لامل وګرځیده. دې ماموریت د حکومت پلوه افغان ځواکونو لخوا ترسره شوي هوابی او د تلاشي عملیاتو له امله په دوامداره توګه د ملکي تلفاتو زیاتوالی ثبت کړی. په اکتوبر کې، یوناما د سپټمبر په میاشت کې د ملکي تلفاتو شاوخوا نیمه برخه ثبت کړې.

۴۰. یوناما د ملکي تلفاتو ۶۲ سلنه دولت ضد عناصرو (۴۶ سلنه طالبانو، ۱۲ داعش او پاتې ملکي تلفات نامعلومه دولت ضد عناصرو) ته منسوب کړې. همدا راز، یوناما ۲۸ سلنه ملکي تلفات دولت پلوه ځواکونو (۱۵ سلنه افغان ملي دفاعي او امنیتي ځواکونو، ۸ سلنه نړیوالو پوځي ځواکونو، ۳ سلنه مختلفو یا نامعلومه دولت پلوه ځواکونو او ۲ سلنه دولت پلوه وسله والو ډلو) ته منسوب کړې. پاتې ملکي تلفات د هغه پېښو په پایله کې رامنځ ته شوي چې نه دولت ضد عناصرو، نه دولت پلوه ځواکونو ته منسوب کیدلی شي، د هغو ملکي تلفاتو په شمول چې د جګړې د اړخونو ترمنځ د ډزو په نتیجه کې رامنځ ته شوي.

۴۱. د ځانمرګي او غیر ځانمرګي په لاس جوړ چاودیدونکو توکو استعمال په ګډه د ملکي تلفاتو عمده لامل و، چې د ټولو ملکي مرګ ژوبلې د ۴۲ سلنې مسؤل ګڼل کېږي او ورپسې ځمکني (۲۹ سلنه) او هوابی (۱۱ سلنه) عملیات د ملکي تلفاتو علت ګڼل شوي دي. د جولای له ۱ څخه د سپټمبر تر ۳۰ پورې، یوناما د ۲۰۱۸ کال د ورته مودې په پرتله د ځانمرګي او غیر ځانمرګي په لاس جوړ چاودیدونکو توکو په وسیله د ملکي تلفاتو ۷۲ سلنه زیاتوالی ثبت کړی. په ورته موده کې هوابی عملیات د ملکي مرګ ژوبلې مخکښ لامل (۲۳ سلنه) پاتې شوي. د ۲۰۰۹ کال راهیسې کله چې یوناما د پېښو سیستماتیک ثبتول پیل کړل، د هر کال په لومړیو نهو میاشتو کې د هوابی او تلاشي د عملیاتو په نتیجه کې د ملکيانو تر ټولو زیات شمیر تلفات ثبت کړي.

۴۲. په انتخاباتو پورې اړوند تاوتریخوالي په جدي توګه ملکي وګړي اغیزمن کړي، کوم چې په عمده ډول د طالبانو لخوا په قصدي ډول د تاوتریخوالي او ډارونې کمپاین په لار اچول شوي چې موخه یې په افغانستان کې د ولسمشرۍ ټاکنو ګډوډول و. یوناما مستند کړې چې د جون د ۸ څخه تر ۳۰ پورې د ټاکنو د پروسې د په نښه کولو په ترڅ کې بریدونو ۴۵۸ ملکي تلفات (۸۵ مړه، ۳۷۳ ټپیان) رامنځ ته کړه، چې له دې جملې څخه ۲۷۷ (۲۸ مړه، ۲۴۹ ټپیان) تلفات د ټاکنو په ورځ وو. د ټاکنو په ورځ د ټولو ملکي تلفاتو څخه، ۱۰۳ (له دریمې برخې څخه ډیر) یې ماشومان وو. یوناما د ملکي وګړو په وړاندې د طالبانو لخوا د سړي تښتونو، تهدیدونو، ډارونو او ځورونو بیلګه هم ثبت کړې. په ټوله کې، د ټاکنو په ورځ د ملکي تلفاتو کچه د ۲۰۱۸ کال د پارلماني ټاکنو د ورځې په پرتله ټیټه وه، مګر د ۲۰۱۴ کال د ولسمشرۍ ټاکنو د دوو پړاونو له هرې ورځې څخه لوړه وه.

۴۳. په افغانستان کې شخړه د ماشومانو لپاره د نړۍ د تر ټولو خونړۍ شخړه په حیث پاتې شوې ده. د ۲۰۱۹ کال په لومړیو نهو میاشتو کې له ۲۴۰۰ څخه زیات ماشومان مړه یا ټپیان شوي چې د ۲۰۱۸ کال د ورته مودې په پرتله، ۱۱ سلنه زیاتوالی ښيي. د جولای له ۱ څخه د سپټمبر تر ۳۰ پورې، په وسله واله جګړه کې د ماشومانو پر وړاندې د سرغړونو په اړه د نظارت او راپور ورکولو په اړه د هیواد کاري ځواک د ۳۶۸ پېښو تایید کړې چې په پایله کې یې د ۲۹۱ وژل شويو او ۹۲۹ معیوب شويو ماشومانو په شمول، د ۱۲۲۰ ماشومانو (۸۶۷ هلکان، ۳۵۰ نجونې، د ۳ جنسیت یې نامعلوم)، تلفات سبب ګرځیدلي. دا په تیره ربع کې د ماشومانو د تلفاتو د شمیر څخه دوه چنده ډیر دي. دا زیاتوالی په عمده ډول د ځانمرګو او پیچلو بریدونو کې د ډیروالی، د هوابی بریدونو د لوړې کچې د دوام او د ولسمشرۍ ټاکنو په بهیر کې د طالبانو لخوا د بریدونو له امله رامنځ ته شوی. د ماشومانو شاوخوا ۷۲۹ تلفات وسله والو مخالفینو، په عمده ډول طالبانو (۵۸۵) او داعش (۱۲۳) ته منسوب شوي، پداسې حال کې چې د ۳۱۵ ماشومانو تلفات دولت پلوه ځواکونو ته منسوب شوي. ملګرو ملتونو هم د ۲۰۱۹ کال په لومړیو نهو میاشتو کې د ۳۳۰ ماشومانو د تلفاتو (۹۱ مړه او ۲۳۹ ټپیان) راپور ورکړی چې د جګړې له چاودیدونکو پاتې شونو څخه د ملکي تلفاتو ۷۷ سلنه جوړوي. په افغانستان کې د ماشومانو او وسله والې شخړې په اړه زما څلورم راپور کې (S/2019/727)، چې د اکتوبر په ۲ نېټه خپور شوی، ما خپله انډیښنه څرګنده کړې چې د ماشومانو پر وړاندې له ۱۴۰۰۰ څخه ډیرې جدي سرغړونې د ۲۰۱۵ د جنوري د او ډسمبر تر منځ تایید شوي، او دا چې په ورته موده کې د ۱۲۵۰۰ څخه ډیر ماشومان وژل شوي یا معیوب شوي وو.

۴۴. د جولای له ۱ څخه د سېپتمبر د ۳۰ تر منځ، یاد کاري ځواک ۲۵ پېښې تایید کړې چې د زده کړې او تعلیم اړوند پرسونل یې اغیزمن کړی. دا په تیره ربع کې د اوو پېښو په پرتله د پام وړ زیاتوالی و، او په عمده ډول د ټاکنو په ورځ د پوهنې په تاسیساتو د بریدونو له امله و. د یادو ۲۵ پېښو څخه، ۲۱ یې طالبانو ته، ۲ یې داعش، ۱ یې نړیوالو پوځي ځواکونو او ۱ یې د ملي امنیت ریاست ته منسوب شوي. څلورو بریدونو په قصدی ډول ښوونځي په نښه کړي، پداسې حال کې چې ۱۲ یې توپره بریدونو ښوونځیو ته زیان اړولی ده. ښوونځیو ته د تصادفي زیان دوه قضیې وې، شپږ د گواښونه پېښې د ښوونکو او زده کونکو پر وړاندې وې او په دوو نورو پېښو کې د زده کړي پورې اړوند پرسونل و تښتول شول. یاد کاري ځواک د ملي اردو لخوا د پوځي اهدافو لپاره د ښوونځي کارول تایید کړي.

۴۵. یاد کاري ځواک د روغتیا پالنې او هغې پورې اړوند کارکوونکو پر وړاندې ۲۶ پېښې تایید کړي، چې د تیرې ربعې په پرتله د یادو پېښو شمیر دوه برابره شوې. د هغو پېښو له جملې څخه، ټولټال ۲۰ پېښې طالبانو ته، ۲ هغه د امنیت ملي ریاست، ۲ هغه افغان ملي اردو، ۱ هغه داعش او ۱ هغه نړیوالو پوځي ځواکونو ته منسوب شوي. د روغتیا پاملرنې د پرسونل او تاسیساتو پر وړاندې ۱۱ گواښونه، ۵ یې توپره بریدونه د روغتیا پاملرنې په تاسیساتو، د قصدي مرګ ژوبلې ۵ پېښې د روغتیا پاملرنې په کارمندانو باندې، د خسارې ۴ پېښې د روغتیا پاملرنې په مرکزونو باندې او د اختطاف ۲ پېښې چې ۷ روغتیا پاملرنې پرسونل پکې شامل دي، ترسره شوي دي.

۴۶. یاد کاري ځواک د طالبانو لخوا د ماشومانو د ګمارلو او کارونې څلور پېښې تایید کړې چې پکې ۴ هلکان شامل وو، په داسې حال کې چې په تیره ربعې کې د ۱۹ ماشومانو په ګډون ۸ پېښې ترسره شوې. کاري ځواک په شخړه کې د ښکیلو اړخونو لخوا د ۱۵ اضافي هلکانو د ګمارلو او کارولو تورونه ترلاسه کړي، چې اوس مهال یې د تایید چارې روانې دي، او یاد کاري ځواک د جنسي تاوتریخوالي ۱ پېښه تایید کړې په کومه کې چې د یوه طالب قوماندان ساتونکي پر یوې ۸ کلنې نجلۍ جنسي تیری کړی. سربیره پردې، کاري ځواک په دريو بیلابیلو پېښو کې د ۱۰ او ۱۷ کلونو تر منځ د دريو هلکانو تښتونه تایید کړي، چې دوه یې د طالبانو او یوه یې دولت پلوه ملیشو ته منسوب شوې. یو هلک وژل شوی او یو له طالبانو تښتیدلی، او بل یې له ۱۰ ورځو وروسته خوشې کړای شوی.

۴۷. حکومت د افغان ښځو او انجونو پر وړاندې د تاوتریخوالي د له منځه وړلو لپاره قانوني اصلاحاتو ته دوام ورکړی. د ښځو د چارو وزارت تقنیني کمیټې د ښځو پر وړاندې د تاوتریخوالي د له منځه وړلو د ۲۰۰۹ کال په قانون کې د پام وړ تعدیلونه وړاندیز کړل. د نومبر په ۱۲، د بهرنیو چارو وزارت، د جنډر د مساواتو لپاره د ملګرو ملتونو د ادارې او د ښځو د ځواکمنولو (د ښځو په چارو کې د ملګرو ملتونو ادارې) او یوناما په ملاتړ، د امنیت شورا د ۱۳۲۵ (۲۰۰۰) پریکړه لیک د پلي کولو په موخه دوهم ملي کاري پلان په لار واچاوه.

۴۸. د اکتوبر په ۸، د کابینې تقنیني کمیټې د جزا قانون په ۶۴۰ ماده کې د تعدیل وړاندیز وکړ. پداسې حال کې چې یاد تعدیل د یوې میړمنې په رضایت د بکارت د آزمویښې د امکان د لرې کولو وړاندیز کوي، خو د محکمې د حکم پر اساس د ورته آزمویښې امکان شتون لري. د افغانستان د بشري حقونو خپلواک کمیسیون او د مدني ټولني سازمانونو انډیښنه څرګنده کړې چې وړاندیز شوی تعدیل د عدلي جینولوجیکي پر هر ډول آزمویښې د هر دلیل لپاره په صریح ډول نه منع کوي.

۴۹. د رسنیو کارمندان او د بشري حقونو مدافعین د ډارونې او تاوتریخوالي له امله په دوامداره توګه اغیزمن شوي. د سېپتمبر په ۵، د راپورونو له مخې په غور ولایت کې د افغانستان د بشري حقونو خپلواک کمیسیون سرپرست، عبدالصمد امیري د طالبانو لخوا ووژل شو، چې دا دې لامل شو چې د لوړ خطر لرونکو په ولایتونو کې د کمیسیون فعالیتونه د لنډ مهال لپاره وځنډول شي. د اکتوبر په ۱۱، یو سیمه ییز خبریال په فاریاب ولایت کې د طالبانو لخوا و تښتول شو او یوه ورځ وروسته بیرته خوشې شو. د نومبر په ۱۴، د مدني ټولني پنځو فعالینو په لوګر ولایت کې د دولتي کارکوونکو لخوا جدي گواښونه ترلاسه کړل وروسته لدې چې په لوګر ولایت کې د هغو د بچه بازی څیړنه د رسنیو لخوا په پراخه توګه تر پوښښ لاندې راغله.

۵۰. د بشر د حقونو د ترویج او ساتنې، د سولې په پروسې کې د میرمنو د برخې اخیستنې او معلوماتو ته د لاسرسۍ د قانون په اړه، یوناما په اتو ولایتونو کې ۴۵ غونډې جوړې کړې، چې د ۲۶۷ ښځو په ګډون، ۱۰۶۹ تنو پکې برخه اخیستې وه. یوناما د خپل ماموریت د پلي کولو په موخه، د جنډر حساس ګړنلارو وده ورکولو او ملاتړ ته دوام ورکړ. افغانستان ته د سرمنشي د معاون د سفر څخه وروسته، دغه هیواد د ملګرو ملتونو د اروپایي اتحادیې د عمل په ګډ نوښت کې شامل شو ترڅو د ښځو او نجونو پر وړاندې د جنسي او جنډر پورې اړوند تاوتریخوالي سره مبارزه وکړي.

څلورم. د پراختیایي مرستو همغږي

۵۱. یوناما د ۲۰۲۰ کال د وزیرانو د کنفرانس لپاره د چمتووالي لپاره له حکومت سره همغږي پیل کړې وه او د غونډې لپاره یې له احتمالي کوربه هیوادونو سره بحثونه پیل کړل. یاد کنفرانس به د بدلون د لسیزې (۲۰۱۵-۲۰۲۴) د وروستیو څلورو کلونو لپاره د تمویل کوونکو تمویل وټاکي، چې هدف یې د افغانستان د ځان بسیاینې رامنځ ته کول دي. یوناما د تمویل کوونکو، نړیوال بانک او د افغانستان حکومت سره همغږي کوي ترڅو تر ۲۰۲۴ کال پورې د دوی د انګشافي پانګونې ساتلو ته وهڅوي. نړیوالې ټولنې د ناخالص کورني تولید ۴۵ سلنه او د دولت د لګښتونو ۷۵ سلنې تمویل ته دوام ورکړ.

۵۲. د نومبر په ۱۴، د ژنیو د متقابل حساب ورکونې د چوکاټ په اړه د درېیم درې میاشتني راپور مسوده تمویل کوونکو سره شریکه کړه ترڅو هغوی خپل نظریات او مشورې د مسودې په اړه وړاندې کړي. یاد راپور د ۲۰۱۹ کال د ولسمشرۍ د ټاکنو ترسره کیدو، د ۲۰۱۷ کال له اداري فساد سره د مبارزې د ستراتیژۍ لپاره د نویو شاخصونو تصویب او د اداري فساد د قضیو د کشف او عدلي تعقیب د ښه کولو لپاره د ګډ عمل پلان پراختیا په ګوته کړې. د یادونې وړ ده چې په ملي خدمتونو کې د ښځو تناسب له ۲۲ څخه ۲۷.۵ هغه ته لوړ شوی او ۱۰۴۸۹ اقتصادي ډلې رامنځ ته شوي، چې ۸۰ یې د ښځو ډلو وې. د پیسو نړیوال صندوق د تمديد شوي اعتباری کاري چوکاټ څخه د پنځو بیاکتنو بشپړیدو، او په پایله کې حکومت ته د ۳.۳ میلیون ډالرو بیا سپارل هم په یاد راپور کې روښانه شوي. د افغانستان د استخراجي صنایعو د شفافیت شپږم نوښت چمتو او خپور شو، او د افغانستان د بیارغونې د وجهي صندوق په چوکاټ کې د اساسي اصلاحاتو ۶۰ سلنه پلي شوې وه.

۵۳. د اګست په ۲۱، نړیوال بانک په افغانستان کې، له طالبانو سره سیاسي جوړجاړی ته د رسیدو په صورت کې، د سولې ملاتړ او دوام لپاره د اقتصادي نوښتونو د پیژندلو لپاره د اړوندو ادارو سره مشوره پیل کړه. د اکتوبر په ۱۹، نړیوال بانک د افغانستان لپاره د جوړجاړي نه وروسته پلان جوړولو په نورو ګامونو د بحث کوربه و، چې پکې د افغانستان د ماليې سرپرست وزیر وویل چې د خصوصي سوداګرۍ پراختیا د دولت لپاره د لومړیتوبونو یوه ساحه ګڼل کېږي. د سوداګرۍ کولو په کلي راپور کې^۲، نړیوال بانک یادونه وکړه چې افغانستان د "کسب او کار لپاره سهولت" په درجه بندې کې څو رتبې رابښکته شو. افغانستان په ۲۰۱۸ کال کې له ۱۹۰ هیوادونو څخه ۱۶۷ مقام درلود خو په ۲۰۱۹ کال کې ۱۷۳ مقام ته راټیټ شو.

۵۴. دولت په سیمه ییزه کچه د اصلاحاتو پلي کولو ته دوام ورکړ. د اکتوبر په ۲۹ او ۳۰، د ولسمشر دفتر او د سیمه ییزې حکومتوالۍ خپلواکې ادارې د سیمه ییزې حکومتدارۍ د اصلاحاتو د مسیر او ننګونو په اړه له ۸ څخه په ۴ سیمو کې د محلي چارواکو، د ټولني د مشرانو او مدني ټولني سره مشورې ترسره کړې. همدا راز، یادې مشورې د هغو اقداماتو په اړه ترسره شوې کومې چې د اصلاحاتو بهیر په سم مسیر کې وساتي. یادې ادارې د سیمه ییزو شوراګانو قانون هم معرفي کړ، چې د ۲۰۱۹ کال د مارچ په ۵ نیټه تصویب شو، چې په لسو نورو ولایتونو کې سیمه ییزو چارواکو او مدني ټولني ته معرفي کړ، چې د هغو ولایتونو شمیر ۱۵ ته ورسید چې د قانون په اړه پوهاوي ورکړل شوی و. د قانون پلي کول به د شورا راتلونکې ټاکنې تعریف او پر سیمه ییزه اداره به د نظارت زمينه برابره کړي.

^۲ د بیارغونې او انګشافي لپاره نړیوال بانک/نړیوال بانک، د کسب او کار ترسره کول ۲۰۲۰، په ۱۹۰ اقتصادي نظامونو کې د کسب او کار د تنظیم پرتله کول (واشنگټن ډی سی، ۲۰۲۰)

۵۵. د ملګري خدمتونو د اصلاحاتو په اړه پرمختګ وشو. د اګست په ۵، د ملګري کارمندانو په ګمارنه کې د روڼتيا راوستولو لپاره، د اداري اصلاحاتو او ملګري خدمتونو خپلواک کميسيون د کار د درخواست کوونکو آزموينې لپاره خپل ظرفيت پراخ کړ. ياد کميسيون په شپږو سيمه ييزو په مرکزونو کې د کمپيوټري ازموينې مرکزونو رامنځ ته کړل، کوم چې د خوندي مخابراتي سيستم له لارې له کابل سره وصل شوي دي.

۵۶. د راپور ورکونې د مودې په جريان کې، د اداري فساد پر وړاندې د عدلي او قضايي مرکز د فعاليت پياوړتيا شوي دي. د سپټمبر له ۱ څخه د نومبر تر نيمايي پورې، د ياد مرکز ابتدايي محکمې د شپږو قضيو په اړه خپلې فيصلې صادري کړې چې پکې د ټاکنو د خپلواک کميسيون د ۷ پخوانيو کميشنرانو او د انتخاباتي شکايتونو د کميسيون د ۳ پخوانيو کميشنرانو قضيه شاملې دي. ياد انتخاباتي جرمونه د ۲۰۱۸ کال پارلماني ټاکنو د ترسره کيدو په بهير کې په کنړ ولايت کې رامنځ ته شوي. محکمې ياد لس پخواني کميشنران، هر يو، په پنځو کلونو حبس محکوم کړل. د استيناف محکمې د اګست او اکتوبر ترمنځ څلور قضيه واوريدې. د ۲۰۱۸ کال د نومبر په مياشت کې د ژنو د وزيرانو د کنفرانس څخه وړاندې د ۱۲۷ کسانو د نيولو او جلب قرارونو په صادر شول، خو تر اوسه پورې کوم د پام وړ پرمختګ ندي شوی. د کورنيو چارو وزارت موافقه وکړه چې د درنو جرمونو پر وړاندې د مبارزه په اداره کې د اصلاحاتو راوستل اړين دي ترڅو د اداري فساد قضيه مخ ته لاړ شي. د نومبر تر نيمايي پورې، د ياد مرکز ابتدايي محکمې ۶۵ قضيه واوريدې چې پکې ۲۵۳ تورن شامل دي، چې په نتيجه کې يې ۲۰۱ کسان په جزا محکوم شول او ۴۷ تنو برات ترلاسه کړ (۲ تورن د محاکمو په جريان کې مړه شوي). سترې محکمې د روڼتيا د زياتولو د يوې وسيلې په توګه د اداري فساد پورې اړوند قضايي اوريدنې د غريزې ثبوت د تنظيمولو لپاره يو لارښود صادر کړ.

۵۷. د سپټمبر په ۱۹، متحده ايالتونو په افغانستان کې د مشخصو پروژو لپاره، د اداري فساد پر وړاندې د نظارت او ارزونې د خپلواکې ګډې کميټې پشمول، د تمويل د درولو په اړه اعلاميه خپره کړه. کميټه به د ۲۰۱۹ کال تر پايه خپل فعاليتونه بند کړي. په تيره ربع کې، يادې کميټې د کانونو او بطروليم وزارت او د تقاعد د خزاینو د عمومي رياست په اړه دوه تعقيبي راپورونه او د پوهنې وزارت په اړه يو درې مياشتنۍ نظارتي راپور خپور کړ.

۵۸. د اکتوبر په نيمايي کې، د حکومتوالی، د قانون حاکميت او اداري فساد پر وړاندې عالي شورا په ۲۰۱۹ کال کې د دريم ځل لپاره ناسته وکړه او د اداري اصلاحاتو د پلانونو د پلي کولو په اړه پرمختګ تر بيا کتنې لاندې ونيو. د اداري فساد ضد ستراتيژي به د ډسمبر په مياشت کې پای ته ورسيري او د تعقيبي ستراتيژي د ترتيب کولو په اړه ميکانيزم لا تر اوسه پورې نه دی فعاله شوی. د اکتوبر په ۲۶، د مالي وزارت د اداري فساد پر وړاندې د اصلاحاتو ګړندی پلان د تدابيرو سره د ۲۰۲۰ لپاره وړاندې کړ. دا پلان چې يوځل د عالي شورا لخوا تاييد شي، کيدای شي د اوږدمهاله ستراتيژي په لور يو ګام وي چې بايد په ۲۰۲۰ کې تصويب شي. د اکتوبر پر ۸، ولسمشر غني د ولسمشرۍ په ماڼۍ کې د اداري فساد پر وړاندې د مبارزې لپاره د سر مفتش دفتر پرانيست.

۵۹. د سپټمبر له ۱۶ تر ۱۸ پورې، سترې محکمې د يوناما په مرسته د ټول افغانستان په محکمو کې د ۲۰۱۷ جزا قانون پلي کولو بياکتنې لپاره يو درې ورځنۍ کنفرانس ترسره کړ او لارښود يې صادر کړ ترڅو قاضيانو ته د ياد قانون د تطبيق په اړه چيرې چې ناڅرګندتيا راپور شوي وه وضاحت ورکړي.

۶۰. د سپټمبر په ۱۷، د نړيوالې جزايي محکمې د استيناف خانګې د افغانستان په قضيه کې د استيناف څارنوال ته اجازه ورکړه تر څو د ابتدايي محکمې پر پرېکړه اعتراض وکړي. يادې محکمې د اپريل په ۱۲ د يوې پرېکړې په ترڅ کې څارنوال ته اجازه ور نه کړه ترڅو د افغانستان په قضيه باندي تحقيقات ترسره کړي. ځنډول شوې پروسي په افغانستان کې د جنګي جرمونو د تعقيب موضوع ته زياته توجه را جلب کړه.

۶۱. د سپټمبر په ۱۴، ملي شورا معلوماتو ته د لاسرسي قانون تصویب کړ، چې د ولسمشر د تقنیني فرمان له لارې یې د مارچ په ۳ نېټه تصویب کړې و چې یوازې دوه تعدیلات یې درلودل: یو معلوماتو ته د لاسرسي کمیسیون کې د کمیشنرانو شمېر له پنځه څخه تر اوو پورې او بل یې د ولسي جرګې او عدلیې وزارت د استازو، د یوه یوه غړي په اضافه کولو سره د کمیشنرانو لپاره د انتصاب کمیټې پراخول و.

پنځم. بشر دوستانه مرسته

۶۲. په افغانستان کې د روان تاوتریخوالي، خوراکي توکو د نه مصوونیت د ودې، د بیوزلی د ډیریدلو او د راتلونکي ژمي د فصل له امله د بشر دوستانه مرستو په اړتیاو کې زیاتوالي دوام پیدا کړ. همدا راز، د یاد تاوتریخوالي په نتیجه کې داخلي بې ځایه کیدنې رامنځ ته شوي. د افغانستان نیمایي نفوس (شاوخوا ۱۷ میلیونه) په هغو سیمو کې ژوند کوي چې د جګړو له امله خورا اغیزمن شوي دي. د جولای د ۲۹ او نومبر د ۱۱ تر منځ، کابو ۱۲۸۰۰۰ کسان د شخړې له امله نوي بې ځایه شوي، چې د ۲۰۱۹ کال له پیل راهیسې د هغو خلکو شمېر تر ۳۶۵۰۰۰ اوبښې چې د جګړې له امله د خپلو کورونو څخه تښتیدلي دي. ډیرې بې ځایه شویو کورنیو په غیر رسمي میشت ځایونو کې ژوند کاوه، په داسې حال کې چې د لومړنیو بشر دوستانه مرستو سرپرته، لومړنیو خدمتونو ته محدود لاسرسي درلود او خپلو کورونو ته یې په سمدستي ډول د بیرته راستنیدو احتمال نه درلود.

۶۳. د شخړې په نتیجه کې د تروما د خدمتونو لپاره تقاضا په لوړه کچه دوام لري. د اګست له ۱۵ څخه د نومبر تر ۱۵ پورې، د ۳۲۷۰۰ څخه زیاتو خلکو په شخړه پورې د اړوندې تروما د تپونو درملنه شوې، چې دا د ۲۰۱۸ کال د ورته مودې په پرتله ۱۸ سلنه زیاتوالی ښيي. د تروما پاملرنې ته اړتیا په ځانګړي ډول په هلمند، غزني، کندهار، کندز، ننګرهار او زابل ولایتونو کې ډیره وه، چېرې چې یوځي نښتو روغتیایي پاملرنې ته په پرله پسې توګه د لاسرسي کچه را کمه کړي. روغتیایي همکارانو د ۵۲۰۰۰ څخه زیاتو خلکو ته طبي مرستې ورسولې چې ۶۵ سلنه یې ښځې او نجونې وې. د ۱۹۶۰۰ څخه زیاتو ماشومانو "د ماشومانو د خونديتوب ځایونو" له لارې ټولنزي او رواني مرستې ترلاسه کړې.

۶۴. په افغانستان کې وروستیو سروې ګانو ښودلې چې د ۳۴ ولایتونو څخه ۲۵ هغه یې د شدیدې خوارځواکۍ د بېرني حد څخه په پورته وضعیت کې قرار لري. د نسبي خوشبېنۍ سره سره چې په تیره ربع کې د ښه باران او شنه څرخای شرایطو په پایله کې منځ ته شوې وه، د ۲۰۱۸ وچکالی د تغذیې وضعیت اغیزمن کولو ته دوام ورکړ. اټکل شوی و، چې په ۲۰۲۰ کې به ۱۴.۳ میلیون خلک یا په بحران کې یا د خوراکي توکو د نه مصوونیت په بېرني کچې کې (د همغږي مرحله درجه بندی ۳ یا ۴ کچې) قرار ولري. دوامداره شخړه او بې ځایه کیدل، روغتیایي پاملرنې ته لږ لاسرسي او د روغتیا ساتنې کافي امکانات، د خرابیدونکي وضعیت اصلي عاملین وو. د ۲۰۱۹ کال د جنوري څخه تر سپټمبر پورې، ملګرو ملتونو او شریکبانو یې د ۵ کالو څخه کم عمر لرونکي کابو ۳۸۸۵۴۶ ماشومانو او شاوخوا ۱۰۲۶۱۳ امیندوارو او د شیدې ورکونکو میرمنو لپاره چې د شدیدې خوارځواکۍ سره مخ دي، د درملنې خدمتونه او تکميلي ځانګړي مغذي خواړه چمتو کړي.

۶۵. د امنیتي ننګونو سره سره، بشري سازمانونو د کال په لومړیو نهو میاشتو کې د هیواد په ۴۰۱ ولسوالیو کې ۳۷۲ کسانو (۹۳ سلنه) ته د مرستې د رسیدو توان درلود. د مثال په توګه، ملګرو ملتونو او شریکبانو یې د غور ولایت چهار سدي ولسوالۍ ته د خوارو رسول بشپړ کړي. د تیرو څو میاشتو راهیسې، چهار سده ولسوالۍ ته د پیچلي لاسرسي محدودیتونو له امله مرستې نه وې رسیدلې. د ۲۰۱۹ کال د اکتوبر په میاشت کې په یاده ولسوالۍ کې د ۱۱۶۴۹ د ګټه اخیستونکو لپاره د ۱۹۲ ټنه خوراکي توکو توزیع ترسره شوه. په ټول هیواد کې د بشري لاسرسي په اړه مذاکرات خورا ستونزمن و، په ځانګړي ډول د ټاکنو په جریان کې، کله چې په تاوتریخوالي کې زیاتوالي او د تګ راتګ محدودیتونو د ځنډ لامل شوی تر څو د مرستې پروګرام تطبیق شي او اړو خلکو ته د مرستې لپاره د مذاکراتو وخت له تاخیر سره مخ شو.

۶۶. د ۲۰۱۹ کال د اګست د ۱۴ او نوامبر تر ۱۵ پورې، په مجموع کې ۱۴۶۳۳۷ بې اسناده کسان او راستنیدونکي مهاجرین افغانستان ته رسیدلي دي، چې پدې کې ۴۳۶۹ تنه بې اسناده کسان د پاکستان څخه، ۱۲۴۸۸۴ بې اسناد کسان د ایران د اسلامي جمهوریت څخه او ۱۶۳۰۲ تنه بې اسناده کسان د اروپایي هیوادونو او ترکیې څخه دي. دا عمومي شمیر د ۲۶۶ تنو په شمول چې په خپله خوښه بیرته راستانه شوي او ۱۶۰۳۶ چې ډیری یې د ترکیې څخه (۱۵۶۸۱ خلک) شړل شوي دي، کوم چې افغانستان ته د شړلو لپاره د پام وړ د نوي رجحان استازیتوب کوي. پدغه موده کې په بیرته راستنیدونکو کې له پاکستان څخه ۴۲۷ تنه، د ایران د اسلامي جمهوریت څخه ۳۴۷ او د نورو هیوادونو څخه ۸ شامل وو. افغانستان ته د راستنیدونکو کډوالو شمیر د ۲۰۱۸ کال د ورته مودې په پرتله ۵۵ سلنه کم و. په ۲۰۱۹ کې، د ۲۰۱۸ کال په پرتله د ایران د اسلامي جمهوریت او پاکستان څخه د بې اسناده راستنیدونکو په شمیر کې کموالی راغلی. په پاکستان کې، افغان کډوال وتوانېدل چې بانکي حسابونه پرانیزې، او د افغان مهاجرینو لپاره ثبت کارتونه د جون ۲۰۲۰ پورې غزول شوي و. د اکتوبر په ۱۱، افغانستان، د ایران اسلامي جمهوریت، پاکستان او د ملګرو ملتونو د کډوالو د عالي کمیشنرۍ دفتر د افغان کډوالو د داوطلبانه بیرته ستندې په هکله په یوه تګلاره موافقه وکړه.

۶۷. د ۲۰۱۹ کال د نومبر تر ۱۳ پورې، د ګوزن تایید شوې ټولې ۲۰ قضیې (په ارزګان کې ۸، په هلمند کې ۵، په کندهار کې ۳، پکتیکا کې ۲، په کونړ کې ۱ او په ننګرهار کې ۱) راپور شوي وې، چې د دې قضیو څخه، ۱۶ په سویلي سیمه کې راپور شوي، چېرې چې د کور په کور معافیت کمپاینونو باندې د طالبانو بندیز د ۲۰۱۸ کال د می راهیسې د ګوزن د له منځه وړلو لپاره یوه لویه ننگونه وه. دا وضعیت د ۲۰۱۹ کال په اپریل کې د پولیو په اړوندو ټولو فعالیتونو باندې د بشپړ بندیز لګولو له امله نور هم سخت شو. د سپتمبر په ۲۵، طالبانو په نسبي توګه دغه بندیز لرې کړ، چې د اکتوبر او نومبر په میاشتو کې یې د روغتیایي تاسیساتو پر بنسټ د واکسیناسیون دوه کمپاینونو ته لار هواره کړه. د دولت تر کنترول لاندې سیمو کې، د کور په کور د معافیت ستراتیژي په اګست او سپتمبر میاشتو کې پلي شوې وه. د ټول هیواد په کچه د کور په کور کمپاینونو ته د لاسرسي لپاره په ټولو کچو کې خبرې اترې روانې وې. د واکسیناسیون بل کمپاین په پام کې وړ چې د ډسمبر په ۱۶ پیل شي.

۶۸. ماشومانو ته د خطر په اړه د پوهاوي په لوړولو سره، د ملګرو ملتونو د ماین پاکې ادارې او شریکبانو یې خپله داخواهي زیاته کړه ترڅو د جګړې له پاتې شونو چاودیدونکو څخه د ماشومانو تلفات کم کړي. د افغانستان حکومت د ځینو متعارفه وسلو د کارولو په اړه د ممنوعاتو یا محدودیتونو کنوانسیون ته اړوند پنځم پروتوکول د رعایت د ښه کولو په موخه د عمل په خپل پلان کې پرمختګ کړې. د عمل په پلان کې غبرګون او مسؤلیتونه په ګوته شوي تر څو د فعالو شخړو پای ته رسیدو وروسته د جګړې څخه پاته شوني چاودیدونکي شیان پاک کړي او د چاودیدونکي توکو اغیزې او خطرات کم شي.

۶۹. د ۲۰۱۹ کال د اګست څخه تر اکتوبر پورې، ملګرو ملتونو او همکارانو یې ۵۰۲ کیلو متره مربع ځمکه چې د لوړ تاثیر په درلودونکو چاودیدونکو توکو ککړه و، پاکه کړې، چې ۴۵ ټولنو ته ګټه رسوي. د ایران د اسلامي جمهوریت او پاکستان څخه د راستنیدونکو کډوالو د خونديتوب انډیښنو ته په ځواب ویلو سره، په افغانستان کې شاوخوا ۲۸۲،۱۳۴ کسانو د ملګرو ملتونو په مالي مرسته د ماینونو د شتون د خطر په اړه تعلیم ترلاسه کړ.

۷۰. پراخې نامني، په ماینونو د سیمې ککړتیا او ستونزمنې سیمې هغې دوامداره ننگونې دي چې د بشردوستانه لاسرسي او د کارکونکو د خونديتوب پر وړاندې موجودې دي. د اګست له ۱۵ څخه د نومبر تر ۱۵ پورې، ۶ تنه مرستندویه کارکونکي وژل شوي، ۹ تپیان شوي او ۱۶ نور تښتول شوي. په ۲۰۱۸ کال کې د ټولټال ۱۰۲ هغو په پرتله، په ۲۰۱۹ کال کې ټولټال ۱۱۹ پیښې راپور شوي په کومو کې چې مرستندویه کارکونکي ښکېل وو. د روغتیایي کارکونکو او تاسیساتو او ماین پاکې د کارکونکو پر وړاندې قصدي بریدونو په ځانګړې توګه په ختیځ او سویل کې دوام درلود. د ۲۰۱۸ کال په څیر، په ۲۰۱۹ کې، مرستندویه کارکونکو په لاسرسي پورې ټولټال ۳۲۵ اړوندې پیښې راپور کړې، کومو چې پر روغتیایي کارکونکو، شتمنیو او تاسیساتو اغیزې درلودې.

۷۱. د مالي تعقیب یا ردیایي د خدمت په حواله، د نومبر تر ۱۷ نیټې پورې ټولټال ۴۲۳.۴ میلیون امریکایي ډالره بشري مرستې یا د ۲۰۱۹ کال لپاره ۶۹.۲ سلنه ټولیز اړین تمویل ترلاسه شوی. د سپتمبر تر ۳۰، نږدې ۵.۴ میلیون خلکو ته بشري

مرستې رسيدلی، چې د کال په لومړۍ نيمايي کې د پام وړ وچکالی د غبرګون او اړونده اضافي تمويل له امله د ۲۰۱۹ کال لپاره د پلان شويو هدفونو څخه اوږي. په ۲۰۲۰ کال کې، د بشر پالنې د چارو همکاران به د بېرنيو، محافظتي يا د بهبود او ژغورنې د مرستو له لارې د ټولټال ۹.۴ ميليون اړمنو خلکو له جملې څخه د ټولټال ۷.۱۲ ميليون خلکو سره چې ټولټال ۷۳۲.۶ ميليون امريکايي ډالرو ته اتيا لري، مرستې وکړي.

شپږم. د مخدره توکو پر وړاندې مبارزه

۷۲. د جولای د ۱۵ څخه د اکتوبر تر ۳۱ پورې، د قانون پلې کونکو چارواکو د مخدره توکو پر وړاندې د مبارزې ټولټال ۶۷۶ عمليات ترسره کړې چې په نتيجه کې يې ۳۵۳ کيلو ګرامه هيروين، ۱۲۴۴ کيلو ګرامه اپين، ۳۰۲۶ کيلو ګرامه چرس، ۲۲۶ کيلو ګرامه ميتامفيتامين، د ۳،۴، ۳۳۲۲ مېټيلينيټامپټامين، ۵ کيلو ګرامه جامد پريکسر کيمياوي توکي، ۱۱۳ ليتره مايع پريکسر کيمياوي توکي، ۱۲۴،۹۱۱ کيلو ګرامه د کوکناړو دانې او ۴،۴۵۰ کيلو ګرامه د بنگو دانې نيولې. د ضبط يا نيولو د عملياتو په پايله کې ټولټال ۷۹۶ شکمن کسان، ۱۱۱ موټرونه او ۵۹ ميله وسلې ضبط شوې. په ټوليز ډول، د عملياتو د ترسره کولو په جريان کې د مخدره توکو پر وړاندې د مبارزې د پوليسو لس افغان افسران وژل شوي او ۸ نور تپيان دي.

۷۳. د مخدره توکو او جرمونو په هکله د ملګرو ملتونو دفتر د عامې روغتيا له وزارت سره د ټولټال ۶۹ دولتي کارکونکو، د خدمتونو د چمتو کونکو او د مدني ټولنو د سازمانونو سره د شواهدو پر بنسټ د مخدره توکو د مخنيوي، درملنې او پاملرنې د خدمتونو په برخه کې روزنه ورکړې. همدارنګه د مخدره توکو د درملنې او په HIV پورې په اړوندو ستراتيژي ګانو، پاليسيو، لارښودونو او پروتوکولونو د بياکتني او پراختيا په اړه د حکومت لپاره تخنیکي مرستې برابرې شوې.

اووم. د ماموريت ملاتړ

۷۴. د ۲۰۱۹ کال د نومبر تر ۴، په ترتيب سره د تصويب شوې ۷ سلنې، ۵ سلنې او ۳ سلنې په پرتله، په يوناما کې د خالي پوستونو کچه د نړيوالو کارکونکو لپاره ۷ سلنه، د داخلي مسلکي کارکونکو لپاره ۴ سلنه او د داخلي کارکونکو لپاره ۲ سلنه وه. د بشپړه کارمندانو د تناسب کچه ټيټه پاتې شوې، د نړيوالو کارمندانو لپاره ۳۵ سلنه، د ملګرو ملتونو د رضاکارانو لپاره ۴۱ سلنه، د داخلي مسلکي افسرانو لپاره ۱۳ سلنه او د داخلي کارمندانو لپاره ۹ سلنه. د جولای د ۱ نيټې او د سپټمبر د ۳۰ نيټې تر منځ، يوناما د سړک او هوا له لارې په ترتيب سره ۱۷۹ او ۲۱ ماموريتونه او همدارنګه د تماس نيولو ټولټال ۱۰۶۵ ماموريتونه او غونډې ترسره کړې د کومو په ترڅ کې چې د ولسواليو استازو د يوناما د ساحوي دفترونه څخه ليدنه کړې.

اتم. ملاحظات

۷۵. د سپټمبر په ۲۸، د امنيتي ننگونو سره سره، افغان نارينه او ښځې په ډيره مېړانه د هيواد په ګوټ ګوټ کې د رايو مرکزونو ته د رايې اچولو په موخه ولاړل. زه د ټولو هغو افغانانو ستاينه کوم چې د رايې ورکولو خپل حق يې کارولي. زه همدارنګه د ليرد او خونديتوب له لارې د ټاکنو د حساسو توکو د توزيع/ بيا راټولولو او ترلاسه کولو، د ټاکنو څخه د ملاتړ او د رايې ورکونې د ځايونو د امنيت د خوندي کولو په خاطر، د ښځو په شمول، رايه ورکونکي په ټاکنو کې ګډون وکړي د افغان امنيتي ځواکونو لخوا د ترسره شوې کار ستاينه کوم. د ټاکنو په بهير کې د دوی ګډون د يوه ديموکراتيک بهير او د اساسي قانون پر بنسټ د نظم په اړه دوامداره ژمنه ده. با اعتباره ټاکنې چې پايلې يې د افغانستان د خلکو رېښتيني ارادې منعکسوي او د يو شمير زياتو شريکبانو له خوا منل شوې وي د يوه سوله ييز او با ثباته افغانستان لپاره مهمې دي. د اوسني راپور د خپرېدو په وخت کې، په افغانستان کې د ولسمشرۍ د ټاکنو پايلې لاهم نه دي اعلان شوې.

۷۶. د واک د ترلاسه کولو څخه د څو مياشتو په دننه کې، د ټاکنو خپلواک کميسيون او د انتخاباتي شکايتونو کميسيون د يوې داسې پروسې د اداره کولو مسؤليت درلود چې په پراخه کچه تصديق شوی چې د تيرو ټاکنو په پرتله له تخنيکي پلوه ښه چمتو شوی او پلان شوی وي. د رايې ورکونکو د تايد او د پايلو د ليرد لپاره د بايومېټريکو وسايلو په کارولو کې د پام وړ پرمختګ، او پخوا د ټاکنو د خپلواک کميسيون له خوا د کانديدانو د استازو او ناظرينو لپاره د لاسرسي د ناڅرګنده کچو د

برابرولو یادونه شوې. پداسې حال کې چې د پام وړ پرمختګ شوی ، خو لا هم ننګونې په خپل ځای پاتې وې. د ټاکنو د مدیریت ارګانونو او د ټاکنو د څار ډلو د رای ورکونې په مرکزونو کې د خنیکي نیمګړتیاوو او د رای ورکوونکو د تثبیت د بایومیټریکو آلو د ناسمې کارونې ، او همدارنګه په زیربناوو د بریدونو له امله د اړیکو او مخابراتو په برخه کې د ستونزو یادونه کېږي.

۷۷. لکه څنګه چې د ټاکنیز مدیریت ارګانونه د پایلو د مدیریت په پروسه کې بوخت دي ، نو اړینه ده چې ټاکنیزې ادارې په دوامداره او پرله پسې توګه له ټولو شریکبانو سره خبرې وکړي او ټولو هغو پوښتنو ته چې د کانديدانو او نورو لخوا راپورته شوي ځواب ووايي. زه په کلکه ټول شریکبانې دې ته هڅوم چې د ټاکنیز بهیر بشپړتیا خوندي وساتي او د مناسبو قانوني او موسساتي کانونو له لارې ټولو شکایتونو ته د رسیدګي په شمول، ټاکنیزې ادارې په دې وتوانوي چې خپل مسؤلیتونه په بشپړ ډول ترسره کړي. زه د ولسمشرۍ په نوماندانو غړ کوم چې د دوی د ملاتړ له خوا درغلي رد کړي او په رغونکې توګه په پروسه کې برخه واخلي او د ټاکنیز مدیریت د ادارو واک او صلاحیت ته درناوی وکړي. کله چې د قانون سره سم ټاکنیزو شکایتونو ته ځواب وویل شي ، زه له کانديدانو او د هغوی له ملاتړ کونکو څخه غوښتنه کوم چې پایله ومي.

۷۸. روانه پوځي شخړه د افغانستان د خلکو لپاره د سخت کړاو او رنځ لامل کېږي. نړیوال او سیمه ییز لوبغاړي د شخړې د یوه سیاسي جوړجاړي په لور د خوځښت د ترلاسه کولو په برخه کې د لوبولو په هدف مهم رول لري. زه له ټولو خواو څخه غواړم چې پدې برخه کې خپلې هڅې دوه برابره کړي او ترلاسه شوې لاسته راوړنې حفظ کړي. زه په پرله پسې توګه باور لرم چې د افغان حکومت او طالبانو ترمنځ مستقیمې خبرې د تل پاتې او دوامداره سولې د تامین په برخه کې اړینې دي. ملګري ملتونه د تلپاتې سولې د ملاتړ لپاره په هر ډول چې کولای شي ملاتړ کولو ته چمتو دي.

۷۹. په تېرو ۱۸ کلونو کې په افغانستان کې د ښځو د حقونو او آزادیو په اړه د پام وړ پرمختګ شوی دی. د هغه پرمختګ د تحکیم او ساتلو لپاره ، افغانستان سولې ، ثبات او پخلاينې ته اړتیا لري. په هرصورت ، د دې لپاره چې سوله دوامداره وي ، د ښځو حقونه باید خوندي شي. سوله باید افغان نارینه او ښځینه د لا پرمختګ او برابری په لور پر مخ بوځي ، نه د هغه پرمختګ په شا تګ چې د کلونو په ترڅ کې ترلاسه شوی. ښځې اړتیا لري چې د سولې د پروسې په هره مرحله کې په بشپړ او معنی لرونکي ډول برخه واخلي. زه د سولې او امنیت او پریکړو نیولو په پروسو کې د ښځو د ونډې د تقویت په موخه د حکومت له اړخه د حکومت ژمنې ستایم او په دې برخه کې د لا نور پرمختګ هیله کوم.

۸۰. شدیدې شخړې د وژنې، تپې کیدنې او بې ځایه کیدنې له لارې لا هم ملګري وګړو ته دروند زیان اړوي. زه د جولای څخه تر سپټمبر پورې موده کې د ملګري تلفاتو د بې ساري زیاتوالي په اړه اندیښنه لرم، له هغه راهیسې چې یوناما په ۲۰۰۹ کال کې په سیستماتیک مستندولو پیل وکړ تر ټولو لوړه ثبت شوې شمیره ده. زه یوځل بیا ټینګار کوم چې د جګړې ټولې خواوې باید د نړیوال بشر دوستانه قانون او د بشري حقونو تر قانون لاندې خپلو مسؤلیتونو ته درناوی وکړي او د ملګري تلفاتو د مخنیوي لپاره سمدستي اقدامات ترسره کړي. زه پر حکومت غږ کوم چې د ملګري تلفاتو د کمولو د پالیسۍ د پلي کولو په برخه کې نور اقدامات اتخاذ کړي.

۸۱. د سولې لپاره د ډیری ځوانانو لپاره د اقتصادي پرمختیایي کارونو او دندو رامنځ ته کول لازمي دي. زه د روانو نوښتونو په اړه چې موخه یې د سیمه ییزې اړیکې او نښلون وده او د افغانستان د پولو په دننه او بهر کې د سوداګرۍ د خنډونو له منځه وړل دي، خوښ یم. د خصوصي پانګونې د پراختیا په اړه د حکومت تمرکز د ستاینې وړ دی ، خو د خصوصي سکتور د ودې د شه کولو لپاره د پالیسي نور اصلاحات اړین دي ترڅو د افغانستان د راتلونکي نسل لپاره کاري فرصتونه برابر کړي. د اقتصادي ځان بسیاینې په لور د حکومت د لید د ملاتړ لپاره ، هغه تدبیرونه چې موخه یې په مؤثره توګه د غیرقانوني اقتصاد سره مبارزه، له اداري فساد سره مبارزه او د امنیت ښه کول دي، حتمي دي.

۸۲. په خواشینۍ سره ، په افغانستان کې د بیان ازادې په دوامداره توګه د نه جبرانیدونکي لګښت په بدل تر لاسه کېږي. په افغانستان کې د جګړې په اوږدو کې په هدفي بریدونو کې ډیری خبریالان او د بشري حقونو مدافعین وژل شوي دي. دغه ډول هدفي بریدونه د منلو وړ ندي ، او مرتکبین یې باید د عدالت منګولو ته ژر تر ژره وسپارل شي ترڅو داسې چاپیریال رامنځ ته کړي چې د قانون حاکمیت ته درناوی ولري.

۸۳. په داسې حال کې چې د هیواد په ډیری برخو کې شخړې دوام لري، زه د تیاره او ناڅرګند بشر دوستانه لرلید په اړه اندیښمن یم، زه په افغانستان کې د بشري کړکېچ په تړاو د نړیوالې ټولنې څخه د لا زیاتي پاملرنې غوښتنه کوم. دا مهمه ده چې غړی هیوادونه په څو جهتونو کې خپلې ژمنې له سره تازه کړي تر څو وکولای شي عاجلي بشري اړتیاووې پوره کړي، او د بیرته شا ته تګ څخه پرمختیایي لاسته راوړنې وژغوري او پایښت لرونکې حل لارې خوندي کړي. زه همدارنګه د بشر پالنې د کارکونکو پر وړاندې د زیاتو بریدونو د دوام په اړه اندیښمن یم.

۸۴. زه په افغانستان کې د ملګرو ملتونو د کارکونکو او د افغانستان لپاره د خپل ځانګړي استازي او د یوناما د مشر تدامچی یاماماتو، او د ننګونو څخه په ډکو شرایطو کې د هغوي د دوامداره تعهد چې موخه یې د حکومت او د افغانستان د خلکو د ملاتړ په برخه کې زموږ د ژمنو ترسره کول دي، مننه کوم. زه په افغان چارواکو غږ کوم چې د دې ډول بریدونو د مرتکبیدو د پیژندلو لپاره ټول امکانات په کار واچوي او په چټکه بې عدالت ته راکښ کړي او د ملګرو ملتونو د کارکونکو د خونديتوب او امنیت د ښه کولو لپاره تدبیرونه غښتلي کړي.
